

GRUDA

Št. 11.

1925.

Leto II.

Peščina plačana v gotovini.

Vsebina zvezka II.

Ivan Albreht: Mi fantje. — Miloš Štibler: V Macedonijo. — Ivan Albreht: Moj deklič. — Tone Gaspari: Jesenske pesmi. — Univ. prof. dr. Ivan Žolger (Slika.). — Ark. Averčenko: Nadzornik Sapogov. — Gliša Koritnik: Bronasta kača. — Izreki. — Joža Tašner: Agrarni interesi in fakultativni odkup veleposelstniških zemljišč. — Pero Horn: Družinski mir — podlaga pri vzgoji otrok. — K. Kraepelin-S. Brodar: Po gozdu in polju. — **ZDRAVSTVO**: Dr. Göstf: Vražarstvo in mazaštvo. — **RAZGLEDI**: Organizacija. — Prosveta. — Po svetu. — **ŠALA IN ZABA**V: Fr. Kramar: O svetem Kurentu.

Celoletna naročilna „Grude“ je Din 30.— Za dijake in vojake Din 20.— V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.— — Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke.

Uredništvo: Škofja ulica št. 8, pritličje. — Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje: Uredniški odbor.

Odgovorni urednik: Janko Vičič.

Vsem cenj. gg. naročnikom, ki še doslej niso plačali naročnine, smo priložili za letošnje leto izpolnjene položnice že pred par meseci ter prosimo, da bi vsak zamudnik storil svojo dolžnost čimprej. V nasprotnem slučaju bomo primorani ustaviti nadaljno pošiljanje „Grude“ vsakemu zamudniku.

Upravništvo.

ZLATOROG

ZLATOROG
TERPENTIN

LETO
II.

ŠTEV.
11.

MESEČNIK ZA LJUDSKO PROSVETO

Ivan Albreht:

Mi fantje.

Po zimi pa fantujemo
po dva, po tri, po štiri,
fantujemo, vasujemo
in srce se nam širi.

Dekleta naša, rožice,
ni takih več na svetu,
vzdrhtevajo ubožice
po srečnem novem letu.

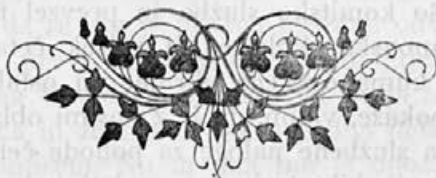
Antona svetega časte,
da bi jim kaj pokimal,
vse ga rote, naj bi za nje
vsaj malo se zanimal.

Oj, deklice, Anton-kračon
že preveč dela ima:
za svatbe vse naj bo patron,
pa vsaki naj prikima!?

Mi fantje pa fantujemo
po dva, po tri, po štiri,
fantujemo, vasujemo
in srce se nam širi.

Le tiho, za predpust pri vas
se letos oglasimo,
objamemo devojke v pas,
se z njimi zavrtimo!

In kar nas je, juhu, juhe,
smo zdaj dofantovali!
Ve boste brhke nam žene,
a k letu —, če se reči sme,
bomo — že pestovali...!

Miloš Stibler:

V Macedonijo.

(Dalje.)

Komitaši.

Ze beseda sama je čudna, a še čudnejša so bitja, ki se zovejo komite ali komitaši.

Prvega komitaša sem videl leta 1922., ko sem služboval še v poljedelskem ministrstvu. Sluga mi javi, da želi k meni „vojvoda Stojče Dobrič“. Takoj sem bil poln radovednosti, kdo je ta vojvoda. Vstopi srednje visok zelo vitek mlad človek kakih 28 do 30 let. Brez pokrivala, zelo dolgi črni lasje, obleka pomešana, ni vojaška, ni naša, ni macedonska. Gologlav pri vstopu salutira in se javi:

„Ja sam vojvoda Stojče Dobrič!“

„Kaj želiš vojvoda?“ mu pravim in mu dam roko.

Zagonetni mož pripoveduje, da je vojvoda naše komitske čete v Kumanovem, kjer je imel hišo in malo posestvece. Toda državni ekonom mu je zemljo odvzel, da naredi na isti vzorno državno posestvo, kakršna obstoje v Srbiji v vsakem okraju in se po vojni vstvarjajo tudi v Macedoniji. Vojvoda se huduje, zakaj je država odvzela posestvo baš njemu, zvestemu sinu srbskega naroda, ko je vendar v kraju toliko posestev Turčinov in Bugarashev! Ni prav, da se je vzelo njemu. Prihaja, da se pritoži pri meni. On, komitski vojvoda, bi sam z lastno pestjo lahko obračunal z državnim ekonomom, toda to bi ne bilo prav in lepo. Zato prihaja najpreje k meni. Če to ne bo pomagalo, gre k ministru. Če tudi to ne bo dalo uspeha, gre h kralju. In če bi od kralja tudi ne dobil svoje zemlje nazaj, gre domu in državnega ekonomu — zakolje!

Tako mi energično pripoveduje in jaz nisem vedel, ali se naj smejim ali čudim. V nadaljnem razgovoru zvem, da je mladi mož zvršil dva ali tri razrede gimnazije, na kar je še pod Turčijo odšel med komitaše. Služil je dolgo do l. 1921. v Bolgariji. Meni pravi, da je tam služil kot srbski komita, da vidi in poroča pristojnim srbskim službenim mestom, kaj Bolgarija dela za osvoboditev Macedonije. To svoje špijonsko delo je opravljal na ta način, da se je v Bolgariji izdajal za Bolgara. L. 1921. se je vrnil v Kumanovo, vstopil v našo komitsko službo in prevzel menda 18 mož broječo četo kumanovsko. Pokaže mi spisek četašev: Trije ali štirje so rodom iz kumanovskega okraja, vsi ostali so iz Srbije. Iz listin, ki mi jih pokaže, vidim, da je z našimi oblastmi v dobrih zvezah in da dobiva službene naloge za pohode čete tudi od uradov, posebno kadar je bilo treba preganjati kake razbojnike, a

istotako, razume se, kadar so se v okraju pojavile komitske čete drugih držav. Kajti v Macedoniji ne delujejo samo naše komitske čete, nego imajo svoje organizacije tudi drugi, posebno Bolgari in Arnavti.

Vojvoda Stojče Dobrič je dobil svoje posestvo nazaj, ne da bi moral hoditi do kralja. Videl ga pozneje nisem več, pač pa sem vsakogar iz Kumanova, ki sem ga srečal v življenju, spraševal po zanimivem komitskem vojvodi. In zvedel sem čudne stvari: Da oblasti in vobče „naši“ ne zaupajo vojvodi. Zveze da ima z Bolgari. V naši službi je, toda izgleda, da samo navidezno. Z srcem je pri Bolgarih. Ni naš, nego bolgarski komita. In ni res, da je pred leti bil kot naš človek na Bolgarskem, nego je verjetneje, oziroma je skoraj popolnoma gotovo, da je mladenič prišel k nam po naročilu ljudi iz Bolgarije! Mnogo stvari se je dogodilo, ki so ta sum opravičevale in tako se je usoda fanatičnega komitaša — fanatik je bil, vsaka njegova beseda in kretnja je to razodevala! — hitro dopolnila: Nekoč je v nočnem pohodu prišel ob svoje življenje!

To je moj prvi komitski slučaj. Drugega nisem sam doživel, nego mi ga je pripovedoval znanec. Ta znanec — Slovenec — je bil l. 1924. službeno več dni v nekem mestu Macedonije. Za tamkajšnje kraje je bil nekam zelo tuje oblečen: Sportska obleka, čepica, močna palica in razun tega nosi dolgo črno brado, kakršno je menda imel pred mnogimi desetletji tudi Nikola Pašič. Moj znanec je ves dan opravljal svoj službeni posel, a zvečer ob gotovi še rani uri — pozno se v teh krajih ne priporoča hoditi niti po mestnih ulicah! — je odhajal v hotel, kjer je stanoval. Že nekaj večerov je videl, da je hodil za njim neznan človek. Nekoč pa ga neznanec nagovori:

„Dober večer, gospod. Prosim povejte mi, odkod ste Vi?“

„Pa kaj Vas to zanima?“ mu odgovarja moj znanec.

„Prosim, povejte mi, kdo ste?“ pravi mož še enkrat.

Moj znanec mu na to pove, da je uradnik, rodom iz Slovenije in da se nahaja v Macedoniji radi službenega opravila. Neznancu je bilo, kakor da se mu je pri teh besedah odvalil kamen od srca. „Hvala bogu!“ pravi in vzradoščen nadaljuje: „Glejte, jaz že tri večere pazim na Vas, da bi Vas ustrelil. Moja žena je namreč tukaj srbska učiteljica in zelo marljiva narodna delavka, a jaz ji pomagam, kolikor morem. No in ona me je opozorila na Vas. Rekla je, da ste gotovo komita, v službi Bolgarije in da Vas je treba v

interesu naše države takoj uničiti. Hvala bogu, da sedaj vem kdo ste in posebno, da niste bolgarski komita!"

Moža sta se razšla kot prijatelja, a slučaj jasno dokazuje, kako more v teh krajih celo najpoštenejši tujec priti v nevarnost radi komitaštva.

* * *

Macedonce so hoteli pridobiti za sebe Grki, Bolgari, Rumuni, Srbi, Avstrija in drugi, a držati so jih seveda hoteli tudi Turki. Najrazličnejših sredstev so se v ta namen posluževali, toda najgrozovitejše sredstvo so bili brezdvomno komitaši ali četaši, t. j. nasilje, pridobivanje Macedoncev na ta način, da so nasprotnike ubijali, često zelo zverinsko. Vedno so se tega sredstva v večji ali manjši meri posluževali Turki. V drugi polovici 19. stoletja pa so od ostalih narodov bili Bolgari prvi, ki so organizirali čete v svrhu ubijanja nasprotnikov. Turki so kolikortoliko navidezno postopali po nekakem zakonu, češ, ta in oni ruje proti turški državi, vsled česar ga obtožijo veleizdaje in ga obsodijo na ječo, navadno na 10, na 50 ali na 101 leto. Mnogi prvaki so našli v ječi tudi svoj grob, a oni, ki so se vrnili, so bili telesno in duševno onemogli. Surovo, nečloveško je bilo postopanje Turkov, vendar se je vršilo, kakor rečeno, vsaj pod krinko veljavnega zakona, med tem ko se delovanje komitašev niti navidezno ni dalo opravičevati s kakim zakonom.

Bolgarska propaganda se je pričela v Macedoniji pred srbsko. Srbi so že od začetka 19. stoletja imeli lastno, svobodno državo, med tem ko so Bolgari živeli pod sultanom do 1878. leta. Bolgari so torej iz same Turčije vodili propagando med Slovani v Turčiji, med tem ko bi srbska propaganda, če tudi bi jo vršili Srbi, ki so bili turški podaniki, takoj prišla pri Turkih na sum, da prihaja iz že svobodne Srbije. Radi tega so turške oblasti mnogo raje videle bolgarsko, nego srbsko propagando. Kajti Bolgari so se napram Carigradu, da bi Turke prevarili, radi kazali dobre turške podanike, kakor je podobnih slučajev bilo na primer premnogo tudi med Slovenci napram Avstriji. S tako taktiko so Bolgari dosegli, da so Turki mestoma celo podpirali bolgarsko propagando proti srbski, a istotako proti grški propagandi, kajti Grki so imeli takrat tudi že svojo neodvisno državo. Tako je prišlo, da se je razvila živahna bolgarska propaganda tudi pri onih Slovanih v Turčiji, ki se jih nikako ni moglo prištevati bolgarskemu plemenu, n. pr. okoli Kumanova, Skoplja, Prištine na Kosovem Polju in Prizrena. Bolgarski propagandi pa ste pred vsem služili cerkev in šola. Tako

je ostalo tudi po l. 1878., ko je nastala Bolgarija, ki je odvzela Turčiji en del Slovanov.

Po l. 1878., a še bolj po l. 1885. so začeli še Srbi s prav živo propagando po Macedoniji. Iz Srbije so odhajali med zaslužnjene rojake duhovniki in učitelji, z srbskim denarjem se je otvorilo veliko število osnovnih in srednjih šol prav tja do Soluna in vstvarjali so se še nekateri drugi kulturni zavodi z nalogo, da narod pridobije za Srbijo. Kmalu se je videlo, da je ta propaganda začela zelo pridobivati, kar je razumljivo tudi iz razloga, ker je bil slovanski narod tam doli posebno po običajih na vsak način Srbom bližji nego Bolgarom. Uspeh srbske propagande pa je Bolgare bolj preplašil, kakor Turke — Bolgari so videli, da so pri obojestranski vporabi mirnih kulturnih sredstev — pred vsem cerkve in šole — Srbi močnejši, radi tega so se odločili pričeti s hujšimi sredstvi. In tako se je od njihove strani l. 1897. ustanovilo v Solunu „Društvo proti Srbom“, ki so ga navadno imenovali „Društvo za ubijanje Srbov“. A svrha društva je bila, pobiti v Macedoniji vse uglednejše Srbe, profesorje, učitelje, duhovnike, trgovce, da bi na ta način Srbe zastrašili in jih odvrnili od nadalnje propagande na korist Srbije.

„Društvo za ubijanje Srbov“ je imelo dva oddelka. Prvi oddelek je sodil, to je določal, koga treba ubiti, a drugi oddelek je moral sodbo izvršiti. Temu izvršilnemu oddelku je načeloval najprej celo nek profesor bolgarske gimnazije v Solunu, a pomočniki pri ubijanju so mu bili starejši dijaki iste gimnazije in razni drugi ljudje, ki so za vsak umor dobili po 10 do 50 zlatih lir. Razun tega je bilo poskrbljeno, da so morilci mogli pobegniti v Bolgarijo, ako so jih turške oblasti zasledovale. Od l. 1897. do 1908. je to društvo glasom srbskih virov ubilo in ranilo baje okoli tisoč najuglednejših Srbov v Macedoniji, nadalje v okoliših Skoplja, Kumanova in Prištine. Izvršenih je bilo tudi veliko število ropov in požigov. Istotako so se pojavili od „Društva proti Srbom“ organizirani ljudje skoraj pri vsaki srbski svečanosti, posebno pri otvoritvah novih šol, da so tam povzročali nered in na ta način plašili ljudi. Vsakemu umorjenemu so vrezali na čelo v kožo znak križa (†) v dokaz, da je umor izvršilo „Društvo za ubijanje Srbov“! Vse to delo je imelo namen odvracati ljudstvo od Srbov, a obenem opozarjati Evropo, da Turki niso sposobni držati v Macedoniji red in mir. Tako bi se naj počasi pripravljala odcepitev Macedonije od Turčije in priključitev k Bolgariji. Obenem so hoteli s tem dokazati

kristjanskim Slovanom v Turčiji, da se oni — Bolgari — niti vojnih žrtev ne boje v boju za osvoboditev rojakov izpod turškega jarma. Seveda ni ostalo samo pri „Društvu proti Srbom“, ki je imelo svoj sedež v Solunu, nego so se napravili kmalu „macedonski komiteti“ tudi v Bolgariji sami, a istotako v Macedoniji. Bolgarija je stavila na razpolago silno denarja in orožja za sestavljanje komitskih čet ter je končno pripravila macedonsko ljudstvo l. 1903. do vstaje proti Turkom. To je res dalo velesilam povod, da so začele razmišljati o reformi (preureditvi) Macedonije. Posebno so se vrgle na to vprašanje Avstrija, ki je že pripravljala tla, da zasede vse ozemlje tja do Soluna; nadalje Italija, kateri je dišalo najbolj turško ozemlje ob jadranskem morju (sedanja Albanija); istotako so se živo zanimale za Macedonijo tudi Rusija, Francija in Anglija. Delo Nemčije — nemško prodiranje na vzhod! — je opravljala Avstrija. Velesile so odposlale v Macedonijo svoje oficirje, ki naj tam uredijo varnostno službo. Avstriji se je po hudem boju z Italijo dodelilo ozemlje okoli Skoplja in tja preko Kosovskega polja do Bosne. Italija je poslala svoje ljudi v Bitolj, Rusija v Solun, Anglija in Francija v vzhodni del Macedonije. Nas zanima najbolj delovanje avstrijskega odposlanstva, ki je skrbelo prevsem za to, da na Kosovem polju in v sandžaku novopazar-skem, ki je mejil na Bosno, ni prišlo do redu in varnosti. Avstriji je bilo do tega, da albanske roparske in morilske čete v teh krajih nemoteno ubijajo srbsko prebivalstvo ter Srbe čim najbolj iztrebijo. Avstrija je že vedela, da bi z žilavimi in za svoj narod navdušenimi Srbi imela hudega posla, ako te zemlje enkrat dobi v svojo posest. Zato je mirno dopustila, da so Albanci (Arnavti) srbsko prebivalstvo ubijali. In res se je sovražnikom srbstva na ta način posrečilo uničiti na tisoče in tisoče srbskih življenj ter Srbe iztrebiti iz celih okrajev, kjer so se potem naselili Arnavti.

Ker so razun tega tudi Grki začeli sestavljati svoje čete, ki po divjaštvu niso nič zaostajale za Arnavti in ker so po vrhu še Turki organizirali nekake, čete „za vzdrževanje redu“, so končno posegli po istem sredstvu tudi Srbi. V Macedoniji sami se je našlo mnogo navdušenih srbskih rodoljubov, ki so začeli opravljati komitsko službo na korist srbstva, a istotako je prišlo dosti navdušenih mož iz Srbije, iz Hrvatske, Vojvodine in od drugod. V to službo se je postavilo celo nekaj srbskih oficirjev. Voditelji čet so se imenovali „vojvode“, podporo za svoje čete so prejemale od pristašev v Macedoniji sami, razun tega iz Srbije in drugih krajev, kjer prebivajo Srbi. Celo vrsto bojev, tudi večdnevni bitk so

srbski komite ali „četaši“ izvojevali napram ostalim komitskim organizacijam in cela vrsta četašev je pustila življenje v teh borbah. Toda uspeh ni izostal, srbstvo je na ugledu in pristaših vedno bolj pridobivalo med kristjanskimi Slovani v Turčiji ter je končno tudi zmagalo.

Tako vidimo, da se je tekom let razvilo v Macedoniji več komitskih organizacij: Bolgarska, grška, rumunska, arnavtska, srbska in turška, a po vrhu so prišle s svojimi ljudmi še velesile. Vsaka komitska organizacija se je borila proti komitskim organizacijam vseh ostalih narodov in vse organizacije so se borile proti vsaki. Ne rečem, da ni bilo med četaši mnogo poštenih ljudi, ki so hoteli le braniti svoje pristaše; toda bilo jih je istotako mnogo, ki so iz rodoljubja smatrali za potrebno nasprotnike ubijati samo zato, ker so pripadali nasprotni organizaciji. A še hujše je bilo, da se je med komite vrinilo premnogo ljudi zgolj iz veselja do ropanja in ubijanja. Posebno velja to za Arnavte, a deloma tudi za druge. K vsemu temu so prišle še velesile pod krinko reformiranja Macedonije, v resnici pa so vsaj nekatere — Avstrija! — neredne še pospeševale, ker so mislile, da jim Macedonija na ta način najpreje pade v roke. Koliko je v takih razmerah trpelo ubogo macedonsko ljudstvo, to se sploh ne da popisati!

Velik del teh krajev je danes pod Jugoslavijo, torej pod državo, ki zna vsekakor vse drugače skrbeti za red, kakor je to znala trhla Turčija. Vendar tudi danes še ni vse dobro. Komitska tradicija v južnih krajih še živi, a zasluge za to imajo sedaj Bolgari in Arnavti. V Bolgariji delujejo „makedonstvujoči“, med Arnavti „kosovski komitet“. Vse je pri teh dveh narodih organizirano za vznemirjanje naših južnih krajev, kakor nekdanj, dasiravno nimajo več niti od daleč tistega uspeha, kot nekdanj, ker se Jugoslavija v resnici zelo trudi, to zlo od ljudstva v Južni Srbiji odvrniti. Toda strahu prestanejo ljudje še vedno mnogo in tudi žrtev je še vedno preveč.

(Konec prih.)

Ivan Albreht:

Moj deklič.

Jaz pa vem, kako
ptičice pojo,
jaz pa vem, kako
rožice cveto.

Pa so ptičke prazen nič,
če zapoje moj deklič!
So vse rože manj kot nič,
takšen cvet je moj deklič!

Tone Gaspari:

Jesenske pesmi.

1. Frontarjevo pismo.

(Krn, 1915.)

Veš, Jerica, danes je strašno v goráh!
 Vrhovom se bližajo oblaki snega,
 se nižajo, zagrinjajo, kopicijo —
 kamor legajo, góre nagrmdijo.
 Mi jih trudnih nog pregazimo,
 mi jih spehutih src prelazimo —
 in če se obračamo
 in se vračamo,
 ne najdemo več prejšnjega tira;
 ledeno tuji mraz
 se plazi pritajeno v nas,
 pod njim nam zadnja moč hira, umira...

Pa mislim na našo pomlad,
 ki je polna solnčnega zlata,
 polna belih cest;
 preko nje sama prelest,
 ki se v deviškem krilu smehlja
 in šeta od jutranjih do večernih zvezd.
 Mislim na najino ljubav,
 ki je v lanski pomladi
 pognala sredi ozelenevajočih trav...
 Se spominjaš?
 Glavico na prsa si mi naslonila:
 „Veš, dragi, če pojdeš v grmeči svet,
 in bom prejela poročilo,
 da si na njega robu omahnil
 in v silni, krvavi bolesti usahnil —
 ne bom čakala več drugih sanj:
 v svatovski obleki pojdem umreti
 v uspavajoči šum naših poljan...”

2. O d g v o r.

Sanjala sem o zlati roži,
 v venec razkošni vpleteni,
 ki prinesla ga je meni
 mlada družica:
 noč je šumela — svilena krila,
 roža dehtela — oltarna kadila,
 venec blestel — prstan poročni...

Univ. prof. dr. Ivan Žolger
edini slovenski minister v bivši Avstriji in
eden naših najboljših pravniških strokov-
njakov, je letos umrl.

V uri polnočni
 so se čudni svatje prismehljali,
 pa so mi pisano balo odpeljali —
 noč je šumela, šumela,
 cesta hitela, hitela,
 ž njo svatje tebe iskat — —
 čakala sama doma sem, drhtela;
 videla sem, kako se je dalja odela
 v sive megle, ki so svate zakrile ...

In čakala v sanjah sem ...
 V jutru so se obmejni hribi zdanili,
 a bala in svatje se niso vrnili ...

3. Pričakovanje.

Spet čujem tihe, čiste glasove
 nekje izza oddaljenih šum:
 to so spevi moje nedelje;
 v njih smehlja se razkošje, veselje,
 iz njih trepeče lahek šum
 šetajočih trum,
 ki pišejo v srca si srečne dnove.

Hitreje, gorkeje se kri mi preliva,
 na sencih čutim znani trepet,
 v meni vstaja sladko prerojenje,
 v srcu spet raste zelenje, zelenje,
 čujem njega verni šepet
 zvestih let,
 ki v srce mi davne upe spet vliva ...

O pridi! Na okno tiho potrkaj!
 Nocoj je večer svetlih zvezd;
 od polnočnih ur nocoj sama čakam,
 vse misli v eno samo namakam:
 O, pridi iz tujih, neznanih mest,
 kri mi razpali v bolešt,
 srce mi s poljubi do smrti izsrkaj! —

4. Vesti o smrti.

Vse še čaka:
 dolgo snežnobelo krilo,
 bluza svilena,
 tanek šal,
 prstan svetel,
 kita rož v venec vpletana —

na drugi nogi.

„Pa daj, pokaži, brate! Oblast je ukazala, da vas pregledam ...

„O, prosim!“ hiti Avram Goldin. „Napravili bomo tako fotografijo, da se boste sami vase zaljubili. Tako! Izvolite sestiti! Glavo malo postrani, oči napravite malo bolj inteligentne, usta pa lahko zaprete! Zaprite usta! Če vam je vseeno, ne vrtajte po nosu medtem, ko vas slikam! Ko končam, lahko vrtate dalje, zdaj položite pa roke na prsa.“

„Prosim, ne ganite se; zdaj ste videti jako inteligentni! Pozor... Gotovo!... Hvala lepa! In zdaj lahko delate z vašim nosom, kar hočete...“

Sapogov vstane, pretegne svoje močne ude in se radovedno približa aparatu:

„Daj, potegni ven!“

„Kaj naj ven potegnem?“

„Kaj je tu notri? Pokaži!“

„Vidite, precej pa to ni mogoče! Za enkrat ni tam še ničesar. Prej moram še v temno sobo, da razvijem negativ.“

Sapogov zažuga Goldinu s prstom in se nasmehne:

„He, he! Stara reč! Ne, pokaži mi tole, bratec takoj! Tako-le bi lahko vsak.“

„Kaj pa govorite“ — vzklikne vznemirjen fotograf. „Kako naj vam pokažem, če še nisem disponiral... Treba je... v temni sobi... Rdeče luči... To moram...“

„Da, da,“ pokima Sapogov in prodirno pogleda Goldina. „Treba je rdeče luči, temne sobe... Ali ste mi zvitni, čifuti! Ali ste se tega kje naučili... ali ste kar tako na svojo roko... Daj mi, pravi, temno sobo! Ha, ha! Ne, takoj pokaži!“

„Če pokažem takoj, bo plošča popolnoma bela! Na svetlobi se precej pokvari!“

Zdaj pa se Sapogov razburi:

„Kaj vam še pride na misel! To ste prebrisan narod! Temno sobo, pravi! Da, ha, ha! Bogve kaj bi tam iztuhtal. Poznamo to! Pokaži!“

„Dobro!“ pravi Goldin in potegne iz aparata belo ploščo. „Zdaj pa pogledjte, to je to.“

Sapogov vzame ploščo, jo pogleda in v njem zapolje strašna, težka in bridka užaljenost.

„Tako! To se pravi, da sem jaz tak-le! Res, krasen si ti fotograf... Razumemo...“

„Kaj neki razumete?“ se ustraši Goldin.

Nadzornik ga mrko pogleda:

„To! pretkan človek si...! Jutri dobiš potni list! Tekom štiriindvajsetih ur...“

* * *

Sapogov vstopi v litografsko delavnico Davida Šepčeljeviča in oči se mu sprehajajo po čudnih deskah in ploščah, ki razmetane ležijo po kotih.

„Bon-jour!“ ga spoštljivo pozdravi David Šepčeljevič. „Kako je?“

„No, tako! Ali si rokodelec?“

„Litograf. Izdelujem razna vabila, etikete, posetnice...“

„Daj, ali mi pokažeš te posetnice?“ pravi Sapogov.

„Kolikor hočete! Glejte, vaše blagorodje, zdaj bomo natiskali vašo posetnico. Kako je vaše cenjeno ime? Sapogov? Pavle Maksimovič Sapogov. Samo eno minuto. Takoj bomo napisali na ploščo.“

„Kam pa?“ plane Sapogov. „Piši tu v moji navzočnosti. Da, na to-le ploščo!“

Oni se nagne nad ploščo, Sapogov pa stoji za njegovim hrbtom.

„Kaj pa tu pišeš? Ali takó?“

„Nič, nič! Na ploščo moram pisati besede najprej nazaj, na posetnici sámi pa dobim potem pravi odtisek.“

„Ne, to ni dobro! Takó pa nočem! Brez goljufije, bratec moj! Piši po ruski!“

„Saj je po ruski, ampak potrebno je, da pišem nazaj!“

Sapogov se nasmeje.

„Potrebno? Ne, niti najmanj ni to potrebno, bratec, nič ni potrebno! Piši pravilno, z leve na desno!“

„Gospodi, kaj pa govorite! Takó ne dobim nikoli pravilnega odtiska!“

„Piši, kakor je treba!“ ukaže strogo Sapogov. „Ne delaj se butastega!“

Litograf skomizgne z rameni in se nagne nad ploščo.

Po desetih minutah Sapogov resno obrne posetnico in bere:

„Vogopas Čivomiskam, Elvap.“

Teško mu leže na srce.

„Tako. To sem torej jaz. Vogopas Čivomiskam Elvap! Razumemo... Zasmehovati oblast, to je vaš fah! Razumemo... Krašen rokodelec si ti! To si zapišemo. Jutri tekom štiriindvajset ur...“

Ko odhaja, se mu dobrodušno lice nenadno stemni. Na njem se izraža bridkost radi nezaslužene žalitve.

„Vogopas!“ premišljuje težko vzdihajoči nadzornik. „Čivomiskam...!“

* * *

Stari Lejba Buckus, ki je stanoval na oglu skvera, si je služil svoj kruh s tem, da je eksploatiral čudno iznajdbo, ki je izzvala navdušenje vse dece naokoli. To je bil čudni aparat z dvema odprtinama; v eno si vrgel novc za pet kopejk, iz druge pa je padel košček čokolade, zavit v pisan papir. Mnogi malčki so vedeli, da je dobiti prav tak košček čokolade tudi v vsaki drugi prodajalnici, ali ravno ta aparat je zanimal njihove mlade in radovedne možgane.

Sapogov stopi k Lejbi in ga lakonično vpraša:

„Ej, ti? Poklic? S čim se baviš?“

Starec upre v Sapogova svoje rdeče oči in odvrne hladno:

„Čokolado delam.“

„Kako jo pa delaš?“ pogleda Sapogov nezaupno čudni aparat.

„Kako, kako?“ Tako! Tu notri vržeš novc, tu ven pa pade čokolada!“

„Lažeš! To ni mogoče!“

„Zakaj ni mogoče? Je že mogoče, boste videli.“ Starec vzame iz žepa novc in ga spusti v odprtino. Ko skoči iz druge odprtine čokolada, se Sapogov trese od smeha in veselo vzklikne:

„Kakó pa to? Góspodi, Góspodi! Glej, glej, starina! Kako pa to narediš?“ in njegov osupel pogled običi na čudnem aparatu.

„Mehanizem!“ skomizgne z rameni ravnodušni starec. „Mehanizem, ali ne vidite?“

„Dobro, mehanizem,“ odvrne Sapogov, „ali kakó pride to ven? Novc trd, bakren, čokolada pa mehka in sladka? Kakó je mogoče, da pride iz trdega novca tako sladka stvar ven?“

Starec z rdečimi očmi pozorno pogleda Sapogova, nato pa počasi povesi trepalnice:

„Elektrika in kislina. Kislina omehča, kislina predela, feder pa odžene.“

„Glej, glej!“ maje z glavo Sapogov. „Kaj vse si ljudje izmislijo! Delaj, starina, to je dobro!“

„Saj delam,“ pravi starec.

„Le delaj. To ni kar takó. To ni dano vsakemu. Zbogom!“

Izgovorivši te besede stori Sapogov nekaj, kar se da pojasniti samo z njegovim zadivljenjem in spoštovanjem do prirodnih tajn in globine ljudskega duha: staremu fabrikantu čokolade prijateljski ponudi roko.

* * *

Naslednjega dne se odpravljata Šepčeljevič in Goldin vsak s svojo rodbino, s prvo ladjo, ki zapušča Jalto, na pot.

V službeni dolžnosti jih pride Sapogov spremit.

„Jaz se na vas ne jezim!“ jim zatrjuje dobrodušno in maje z glavo. Mnogo je poštenih čifutov, ki ne goljufajo, mnogo je pa tudi takih druge vrste in ti so — goljufi. Ako kupčuješ stvarno s čokolado ali čim drugim — se te niti ne dotaknem. Ne! Seveda, če pa Vogopas Čivomiskam Elvap, e, potem pa...!“

Gliša Koritnik:

Bronasta kača.

V puščavo vročo pripeljan
krog Mojzesa je narod zbran.
Strogó ga preizkuša Bog,
pošilja nadenj sto nadlog.

In najnovejše zlo preti
zatreti Abrahama kri:
zelene kače strup pekoč
pripravlja ljudstvu zadnjo noč.

In Mojzes sam, izkušen mož,
ki moč pozna zdravilnih rož,
pomoči v stiski tej ne ve,
bridkosti joče mu srce.

Zamisli se in vase gre:
umreti Izrael ne sme —
zastonj ni živel Abraham —
in „On, ki je“ pomaga nam.

Tako razmisli in stori.
Iz broná kačo naredi,
postavi v znamenje nje lik,
da jo razloči vsak bolnik.

„Kdor v kačo to pogled upre
z zaupanjem, da ne umre,
ozdravi čudežno takoj
in pojde v Kanaan z menoj.“

Kar prerok reče, se zgodi.
Beseda gre v meso in kri.
Namah ozdravi vsak bolnik,
ki ranil ga je kačji pik.

Med drugimi je bil nekdo,
ki mu do vere ni biló.
Egipet vzel, kar dal je dom —
napolnil mu je dušo dvom.

„Kaj meni mar vaš Kanaan,“
dé bogokletni Jonatan,
„in čudežev sem takih moč
že videl bogvekaj nekoč.“

Ko sem popravljál v hramu zid
v kraljestvu večnih piramid,
doživel čudež sam sem ták —
če ni bil ták, je bil enak.

Egipta solčnotopla hči,
devica čudežnih oči
prinesla bogu darovat
je dar ljubezni tistikrat.

A jaz sem v mraku hrama skrit
opazoval jo skozi zid
v prostorih, ki jih skriva bog
koraku grešnih možkih nog.

Prevzela me je tajna slà —
ljubezen vame je prišla...
In prebledel sem bolj kot zid
molčečih, večnih piramid.

Je li resnica ali sen?
Ne vem, kako sem prišel ven.
Pogled me ranil je plašan
in bil sem leto dni bolan.

Polmrtev lazil sem okrog,
poljubljajoč sled njenih nog.
Le Egipčanke blag nasmeh
je zdravje moje v težkih dneh.

Bližine njene zdravi vonj
je bolj močan kot mrtev bron.
In jaz, neverni Jonatan
ne pojdem z vami v Kanaan."

In Mojzes, star, izkušen mož,
ki moč pozna ženâ in rož,
mu dá na pot svoj blagoslov.
Različno gre pot narodov.

Izreki.

Poštena politična stranka je prepričana, da bo tem silnejša, čim izobraženejši bo narod: vsak izobraženec ima svojo lastno sodbo, ker razločuje resnico od laži, pravico od krivice, in se zato gotovo pridruži taki stranki in se ne da od drugih zavajati z nepoštenimi metodami. *(Karel Havlíček).*

Poštenost vsake politične stranke se najboljšje spozna po tem, s kakšno iskrenostjo se briga za resnično izobrazbo ljudstva. *(Karel Havlíček).*

Večna mladost ni nič drugega, kakor večno navdušenje. Navdušenje za delo, za pravico, za vse dobro in plemenito. Dokler ta iskra mladosti v Vašem srcu ne ugasne, vse dotlej bodete mladi.

Joža Tašner, inspektor ministrstva za agrarno reformo.

Agrarni interesi in fakultativni odkup veleposestniških zemljišč.

(Konec.)

O znižanju zakupnine govori dalje § 12:

„Ob uimah sme okrožni agrarni urad, odnosno glavni agrarni poverjenik, po izvidih, izvršenih na prošnjo agrarnega odbora, odločiti, da se zakupnina zniža; toda ta odločba se priobči interesentom in postane izvršna šele, ko jo je odobril minister za agrarno reformo.“

Glede zakupa veljajo po § 14. istega zakona v zvezi z čl. 21. odredb o dohodkih zakona o budžetskih dvanajstinah za mesece julij, avgust in september 1923, z rešenjem ministra za agrarno reformo z dne 18. julija 1924 št. 30.481 ter z zakonom o fakultativnem odkupu tile pogoji:

a) Zakup traja do časa, ko potem odkup po zakonu o fakultativnem odkupu preide v last zakupnika, v ostalih primerih pa do donošenja zakona o ekspropriaciji veleposestev in o kolonizaciji, s katerim se bo definitivno rešilo vprašanje odkupa prevzetih zemljišč ter bodo ista prešla v last onih, katerim so razdeljena. Veleposestnik mora odvzeto mu zemljo še pred začetkom zakupa izročiti zakupniku, čim je z njih pospravil pridelke; ravno tako mora zakupnik, kateremu se iz vsakega zakonskega razloga odvzame zemlja, ki mu je dana po agrarni reformi, svojemu nasledniku to zemljišče izročiti še pred koncem zakupa, čim je z njega pospravil pridelke.

b) Zakupnina znaša ono vsoto, ki se ustanovi po zgoraj omenjenem § 11. zakona, kako je dajati veleposestniška zemljišča v štiriletni zakup.

c) Zakupnik mora plačati vseletno zakupnino vnaprej. Razen tega mora plačati s prvo zakupnino kot stroške za merjenje 7:50 dinarjev za vsak katastralni oral.

č) Ako bi dobil zakupnik že zasejano površino, mora s prvo zakupnino vred plačati kot odškodnino posestniku zemlje seme, če gre za deteljo; če gre za druge posevke, pa seme in obdelavo. V takih primerih pripada posestniku za obdelano zemljo odškodnina lastnih režijskih stroškov in odškodnina za vrednost semena in sicer po sporazumu z zakupnikom, če je pa sporazum nemogoč, po ocenitvi komisije, ki je sestavljena iz treh članov, izmed katerih odrede po enega ministrstvo za agrarno reformo, ministrstvo za poljedelstvo in vode in krajevno politično oblastvo.

d) Zakupljene površine sme zakupnik porabljati samo v poljedelske namene. Prepovedano mu je, da bi z zakupljenih površin kopal in odnašal prst, jemal iz njih pesek, kamenje itd.; za vsako škodo, ki bi s tem nastala za zemljo, je materialno odgovoren.

Zakupnik ne sme dovoljevati otvarjanja novih potov na zakupljeni zemlji in vobče ne dovoljevati, da bi se zemlja obremenjala z novimi služnostmi; veljavne služnosti pa mora varovati. Istotako mora zakupnik čuvati meje posestva zoper eventualne okupacije.

e) Zakupnik mora skupno z ostalimi interesenti vzdrževati v redu odvodne jarke, kanale in podobne naprave na posestvu, katerih čiščenje in vzdrževanje ne spada v dolžnost vodnih zadrug, v razmerju koristi proti zakupljeni površini, po naredbah organov ministrstva za agrarno reformo. Istotako mora zakupnik sodelovati pri vzdrževanju javnih cest po veljavnih predpisih.

f) Zakupnik plačuje državni davek, občinsko naklado in druge javne davščine, ki obremenjujejo zakupljeno zemljo.

Ravno tako plačuje zakupnik tudi redne prispevke za vodne zadruge in za vzdrževanje ostalih hidrotehničnih naprav. Ti prispevki se pobirajo od zakupnikov kakor odkupnina.

g) Zakupljeno zemljo mora zakupnik racionalno obdelovati. Njive mora v štirih zakupnih letih vsaj po enkrat zagnojiti in na vsaki njivi mora enkrat zasejati okopavino (koruzo, krompir, repo itd.) in enkrat leguminozo (deteljo, grahorico, grah itd.). Ta pogoj se ne tiče izrazitih trstnih zemljišč, kjer se je do sedaj sejala samo koruza in konoplja. Travnike mora čistiti in jih imeti v redu.

h) Kultur (njiv, travnikov, pašnikov) ne sme zakupnik zamenjavati.

Zato mora njive redno orati in posejavati; travnikov ne sme orati niti jih uporabljati za pašnike; pašnikov ne sme orati.

i) Zakupniku je prepovedano, da bi dajal zemljo v podzakup in na obdelovanje proti delnemu pridelku. Zakupnik, ki bi pre-

kršil ta pogoj, izgubi zemljo in posev brez kakršnega povračila za eventualno že izvršena dela in za posejano seme; istotako izgubi zemljo in poseve brez kakršnekoli odškodnine oni, ki vzame zemljo v podzakup ali na obdelovanje proti delnemu pridelku. V takih primerih se mora pridelek prodati na javni dražbi, izkupilo pa se vplača v fond za kolonizacijo.

j) Prepovedano je, sekati drevje in sadna drevesa. Ako zakupnik prestopi to prepoved, mora povrniti škodo za posekano drevo in sadno drevo, kakor jo ocenita ekonomski strokovnjak okrožnega agrarnega urada in uradni šumar; poleg tega pa mora plačati denarno kazen v višini 50 odstotkov ocenjene škode. Odškodnina pripade posestniku zemlje, kazen pa gre v fond za kolonizacijo.

k) Zakup prestane, če zakupnik pravočasno ne plačuje zakupnine in drugih prispevkov, ki jih mora plačevati po tem zakonu in če sploh ne izpolnjuje navedenih pogojev.

l) Če zakupnik umre, preide zakup na njegove naslednike, ako ti ali njih zastopniki to žele, toda samo, če so nasledniki sposobni izpolnjevati obveznosti, ki izhajajo iz zakupa. Za nedoletne otroke umrlega zakupnika smejo obdelovati zemljo njih varuhi in sorodniki. Drugače zakup prestane in zemlja se odda komu drugemu. Tedaj mora novi zakupnik naslednikom prejšnjega zakupnika dati odškodnino za eventualno izvršena dela in posejano seme, nadalje odškodnino za gnojenje, kakor jo oceni ekonomski veščak okrožnega agrarnega urada. Istotako mora novi zakupnik naslednikom povrniti eventualno že plačano zakupnino. Vse to velja tudi, če bi zakup prestal radi definitivne izvedbe agrarne reforme.

Pravico na odkup zakupljenih veleposestniških zemljišč po zakonu o fakultativnem odkupu imajo torej samo oni agrarni interesi, ki odgovarjajo omenjenim predpisom. Ker so se pa pri zakupu v mnogih primerih godile nepravilnosti, posebno od bivših agrarnih odborov, bo v vsakem primeru takega odkupa najprej pregledati, če ima agrarni inteserent, ki želi odkupiti zakupljeno zemljišče, po navedenih načelih sploh pravico na zakup in šele, če se ugotovi njegova pravica na zakup, mu minister za agrarno reformo lahko odobri odkup tega zemljišča.

Dolžnosti, odkupiti zakupljeno zemljišče, nima nobeden agrarni interesent in v praksi bodo zakupljena zemljišča verjetno odkupili samo oni agrarni interesi, ki jih dobe od veleposestnikov po nizkih cenah, ki jih zmorejo. Plačati za zakupljeno zemljo visoke

cene, pri današnjem padanju zemljiških cen in dviganju naše valute za agrarne interese gotovo ne bi bilo koristno.

Oni agrarni interesi, kateri zakupljenih zemljišč ne bodo odkupili po zakonu o fakultativnem odkupu, obdržijo dobljeno zemljo do izdaja zakona o ekspropriaciji veleposestev in o kolonizaciji v zakupu. Po tem zakonu preide potem zakupljena zemlja v last agrarnih interesentov in v zakonu bo tudi določena cena, ki jo bodo morali plačati zakupniki veleposestniku. Načrt tega zakona je že leta 1922. predložen Narodni skupščini in po tem načrtu bi se komisijsko ugotovila vrednost veleposestniške zemlje v letih 1910.—1915. v takratnih kronah in ta vsota, izražena v dinarjih v relaciji 1 : 1, bi se plačala veleposestniku kot odškodnina. Če je torej oral zemlje, ki ga ima agrarni interesent v zakupu, v letih 1910.—1915. imel vrednost tisoč kron, bi interesent po tem načrtu plačal veleposestniku tisoč dinarjev odškodnine.

2. a) Kakor je spredaj pod 1. rečeno, se oddajajo veleposestniški pašniki v celoti poljedelcem okolišnih vasi v zakup. Na odkup teh pašnikov imajo pravico v celoti ti isti poljedelci okolišnih vasi in sicer pod pogoji, označenimi pod 1.

b) Ostale pašnike, dalje gozdove in neplodne površine lahko veleposestniki z odobrenjem ministra za agrarno reformo prodajo pred vsem zopet interesentom agrarne reforme in šele, ko se zadosti njihovim potrebam, tudi drugim posameznikom in juridičnim osebam.

Veleposestniški gozdovi in neplodne površine se po dosedanjih zakonih agrarne reforme ne morejo deliti interesentom agrarne reforme v zakup in tudi načrt zakona o ekspropriaciji veleposestev in o kolonizaciji ne predvideva delitve teh površin. Do teh površin torej lahko pridejo agrarni interesi samo na ta način, da jih od veleposestnika kupijo, za kar je pa po zakonu o fakultativnem odkupu potrebno odobrenje ministra za agrarno reformo.

Pero Horn:

Družinski mir — podlaga pri vzgoji otrok.

(Konec.)

Vsak človek mora skrbeti za pravilno izvrševanje naloženih mu dolžnosti. Ako zanemarja svoje dolžnosti in s tem povzroči kakršnekoli nerednosti, nesreče, škodo itd., zadenejo posledice njega. On je dolžan to zopet popraviti; če z neizvrševanjem svojih dolžnosti krši kakšno postavo, je razen tega navadno podvržen tudi kazni, ki jo dotična postava za svojo kršitev predvideva. Da navedem tak primer iz vsakdanjega življenja: Radi javne varnosti zapoveduje postava, da mora vsak voznik imeti v temnih nočeh luč. To je njegova dolžnost. Če voznik v taki noči nima svetiljke, torej zanemarja to svojo dolžnost, in ga pri tem zaloti oko postave, je po zakonu kaznovan. Če se pa zgodi radi tega, ker ni imel luči, kakšna nesreča (dva voznika trčita), je krivec prvič kaznovan, ker ni izvrševal svoje dolžnosti, in drugič je on dolžan povrniti tudi vso škodo, ki jo je po lastni krivdi komurkoli povzročil. — Pravimo, človek je za svoja dejanja odgovoren. Odgovorni pa smo napram naravnemu in pozitivnemu zakonu. Glasnica naravnega zakona je vest, pozitivni zakon pa je božji (od Boga) in človeški (n. pr. deželni, državni) zakon. Odgovornosti napram tem zakonom se ne more izogniti nihče. Nihče, prav nihče na svetu ne sme in ne more delati svobodno po svoji volji, temveč vsakdo se mora ozirati na obstoječe zakone, pa naj bodo ti božjega ali človeškega izvora.

Kakor je dolžnost vladarjev vladati ljudstva v njihov splošni blagor, tako je sveta dolžnost staršev, da dobro vzgajajo svoje otroke, v njih časno in večno srečo. To odgovornost starši kaj radi povdarjajo, a zavedajo se je mnogo premalo. Oni ne pomislijo, kaj govorijo in kaj delajo vpričo otrok. Ne zavedajo se, da vsaka beseda, vsako dejanje, naj bo dobro ali slabo, vpliva na otroka in mu zapusti svoj trajen vtis. Ko bi se starši tega zavedali, ne bi bilo v naših družinah toliko vpitja in kletvine, jeze in prepira, tepeža, nedostojnih besed in dejanj, ne bi bilo v naših hišah toliko neprimernih slik, slabih knjig in spisov ter še mnogo drugega ne. Starši so za posledice vsega tega v polni meri odgovorni pred Bogom in pred ljudmi. Zaradi te odgovornosti imajo dolžnost, da čim prej odstranijo iz svojih sob, zlasti pa iz svojega življenja vse, kar bi moglo vzgojno slabo vplivati na tako zelo dovzetne duše

otrok. Na to odgovornost se opiram v nadaljnem in bom čitatelja še večkrat opozoril na njo.

Kakor že rečeno, ima družina poleg drugega važno nalogo, vzgajati otroke, to se pravi skrbeti, da postanejo pošteni člani človeške družbe. Starši so za tako vzgojo svojih otrok odgovorni. Tega so se zavedala n. pr. že pred Kristusovim rojstvom oblastva starih Grkov, ki so za storjene hudobije otrok kaznovala njihove starše.

Dobra vzgoja je mogoča samo v družini, ki se zaveda svoje vzvišene naloge in temu primerno živi. Ob sklepu zakona se zavežeta zakonca točno izpolnjevati vse pravice in dolžnosti, ki jih z vstopom v zakon prevzameta, in to drug do drugega, kakor tudi do svojih otrok. Da pa moreta zakonca svoje dolžnosti prav izvrševati, morata biti poučena. Zopet je njuna dolžnost, da si prekrbita primeren pouk, s katerim se bosta usposobila za izvrševanje svojih dolžnosti. Ko bodeta to dosegla, potem jima je treba samo malo dobre volje in njuna družina bo v polni meri zadostila svojemu namenu. V taki družini bodo vladali mir, sloga in vzgledno življenje, ki so predpogoj dobre vzgoje otrok. Ker so starši dolžni skrbeti za vzgojo otrok, zato je samoobsebi razumljivo, da so s tem dolžni skrbeti tudi za mir, slogo in vzgledno življenje v družini. In vendar dobimo dandanes le prav malo staršev, ki iščejo prilike, da bi se v tako važnih stvareh poučili. Mnogo jih je, ki niso nikdar niti slišali niti čitali le malo tega pouka, dokler niso bili pri ženitovanjskem izpraševanju, in ki se tudi potem niso več zanj pobrigali. Ravno zato, ker se ne znajo zakonci ogibati prilik za prepir, beži iz mnogih družin mir, kar ima za celo družino strašne posledice. Brez miru v družini tudi ni prave vzgoje; kdor je odgovoren za vzgojo, ta je obenem odgovoren za mir. Zato moramo družinskemu miru na široko odpreti vrata v naše domove in ga v njih skrbno čuvati. Ne pozabimo, da je oznanjal mir in ljubezen naš Gospod in da stopajo njegovi namestniki v naše hiše z besedami: Mir vam bodi!

Kaj pa ruši družinski mir? Odgovori so različni. Enega izmed najvažnejših smo ravnokar navedli. K temu se pridružijo navadno še pijančevanje, zapravljalivost, trma, surovost, jezičnost, nezvestoba, ljubosumnost in mnogo drugih sličnih slabih lastnosti. Če se take ljudi opozori na nje, se običajno izgovarjajo, da so take lastnosti prirojene in se ne dajo odpraviti. A v resnici je kriva v največji meri le slaba vzgoja in slaba družba, katerima se priključi še prešibka volja k pobolšanju, če taka sploh obstoji. Treba bi bilo samo nekoliko samozatajevanja, da bi se takim skušnjavam iz-

onili, pa bi živela ogromna večina ljudi v sreči in zadovoljstvu. Zato moramo vsem slabim lastnostim, katerim je podvržen človeški rod, napovedati najostrejši boj. Kdor ne bo imel več gori navedenih lastnosti, bo z lahkoto in resničnim veseljem izpolnjeval svetopisemski nauk: Mož ljubi svojo ženo, ta pa mu bodi pokorna!, nauk, katerega izpolnjevanje tvori podlago družinskemu miru in sreči. — O tem izpregovorim morda enkrat pozneje.

K. Kraepelin-S. Brodar:

Po gozdu in polju.

(Dalje.)

Dr. Erjavec: Tedaj se morajo pač zadovoljiti s tem, kar dobe v gozdu. Srne postanejo v takih razmerah celo zelo škodljive, ker objedajo brste in poganjke mladih, še grmičastih gozdnih dreves, borovcev, smrek, bukev in gabrov. Tudi zajci napravijo pogosto precejšnjo škodo, zlasti če se jim posreči vdreti v gozdne nasade. Mnogoštevilnim mladim debelcem lip, javorov in drugih listovcev olupijo skorjo, da mlada drevesca radi tega običajno poginejo.

Janko: Gotovo jih tudi strašno zebe tu na prostem; saj se ne morejo niti tako našopiriti kakor ptiči.

Dr. Erjavec: Tako hudo vsekakor ni; za zimo so se oblekli v mnogo toplejše kožuhe kakor poleti, medtem ko ima ptica, vsaj kar se tiče gorkote, vedno precej isto obleko.

Branko: Kako je prav za prav z zimsko obleko, oče? To vem, da imajo kožuharji po zimi mnogo večjo vrednost, kakor po leti. Najbrž se torej jeseni prav tako golijo, kakor ptice?

Dr. Erjavec: Motiš se, Branko. Sesalci se golijo vsi samo enkrat na leto in sicer ne jeseni, kakor ptice, temveč spomladi. Tedaj jim gosta zimska dlaka izpade v velikih kosmičih, a nova tenka poletna dlaka jo nadomesti.

Branko: Toda, odkod potem zimska dlaka, če se živali jeseni ne golijo še enkrat?

Dr. Erjavec: Ej, Branko, saj vendar veš, da razlikujemo na sesalskem kožuhu dvojno dlako: dolgo, redko in štrlečo nadlanko in mehko, nežno in gosto podlanko. Za časa spomladanskega goljenja rastejo pred vsem resaste kocine nadlanke, le prav malo pa podlanka. Kožuh je tedaj ohlapen in redek. Pozneje, zlasti ko se bliža zima, se množi polagoma podlanka, dokler gosta zimska obleka ni gotova.

Stanko: Včasih pa vendar le vidimo, da je zimski kožuh drugačne barve, kakor poletni! Ta dlaka se mi zdi, da le ni ista!

Dr. Erjavec: Vem, da misliš na hermelina, ali na planinskega zajca, ki se res po zimi odeneta s snežnobelim plaščem, kajne? No, kaj meniš, ali je sivolasi starec najprej izgubil svoje rjave, ali črne lase in so mu šele nato zrasli beli?

Stanko: Kako sem bil res bedast! Zmerom sem mislil, da dobé živali po zimi popolnoma novo dlako! Torej pobelí jeseni rjava hermelinova dlaka prav tako polagoma, kakor lasje starega človeka?

Dr. Erjavec: Natanko tako. Jeseni lahko opazuješ ta pojav prav lepo pri vsakem hermelinu. Kadar dolgo ni hudega mraza, tudi živali ostanejo dolgo časa rjave; kakor hitro pa zavlada strog mraz, se prebarvajo v izredno kratkem času.

Janko: Če premišljujem, se mi pa le zdi, da se sesalcem po zimi godi še slabše kakor pticam. Kadar pticam pretrda prede, lahko odpotujejo. Ako pa ostanejo pri nas, jim je na razpolago toplo gnezdo, kamor se lahko poskrijejo.

Dr. Erjavec: Prav lepo je, moj dobri Janko, da imaš sočutje z živalmi. Zato pa ti ni treba pripovedovati samih napačnih stvari. Ali res misliš, da ptice tudi po zimi poiščejo svoja gnezda? Ta so vobče le po leti za zavetišče mlademu zarodu; pozneje ostanejo skoro zmerom zapuščena in le malokatero vrste, n. pr. kraljički, iščejo v njih še zavetja. Če so v mrzli letni dobi gnezda naseljena, tedaj so njih stanovalci skoro izključno le sesalci. Popolnoma razumljivo je to, ako pomislimo, da jih kožuh ne zavaruje zadostno proti mrazu.

Janko: Sesalci v ptičjih gnezdih, oče? Ali imajo morda tudi sesalci gnezda?

Dr. Erjavec: Oboje je mogoče, moj dragi. Kune, posebno gozdna kuna,²⁸ in vevice²⁹ se kaj rade naselijo v starih gnezdih srak in vran ter se v njih docela udomačijo. Razen tega grade vevice same prav lična lastna gnezda iz mahu; prav zdi se mi, da sem prej videl eno v borovcu, kjer smo opazovali sinice. Taka gnezda delajo tudi polhi,³⁰ podleski³¹ in mične pritlikave miši,³²

²⁸ *Mustela martes.*

²⁹ *Sciurus vulgaris.*

³⁰ *Myosus glis.*

³¹ *Muscardinus avellanarius.*

³² *Mus minutus.*

ki obešajo svoja okrogla gnezdeca na žitne bilke.

Stanko: Naslikane sem že videl nekoč. Zelo majhne miške so, pri plezanju ovijajo svoj repek okoli žitnih stebelc! — Toliko ima pa Janko tudi prav, da sesalci ne morejo v toplejše kraje, kadar imamo prav ostro zimo.

Dr. Erjavec: V splošnem pač. Vendar vemo, da prepotujejo n. pr. skandinavski postrušniki³³ v krdelih velike daljave; tudi alpski svizci³⁴ gredo jeseni obenem s planšaricami v dolino; pred vsemi drugimi pa premerijo zlasti nekateri netopirji obsežne razdalje, preden najdejo primerna zimska stanovanja. Za uboge, na grudo navezane sesalce pa skrbi narava sama, da lahko skromno prežive zimo. Večina naših sesalcev ima čudovito spretnost v kopanju, ki jim omogoča, da si kljub snegu in ledu lahko ustvarijo topel stan. Kaj se vam ne zdi, da je teti zvitorepki v lisičini in stricu jazbecu v jazbini prav udobno, čeprav razsaja zunaj vihar, zmrzuje in sneži? Nekateri sesalci imajo pa razen tega še nekaj prav posebnega: zimsko spanje. Tega, kolikor vemo, ptice nimajo; znanosti pa je še do današnjega dne popolna uganka.

Branko: O tem sem že mnogo slišal! Večina naših sesalcev menda prebije zimo na ta način. Zarijejo se v kako toplo zavetišče in zaspe; treba jim ni ne piti in ne jesti, spomladi se pa zopet veseli zbude. — Najbrž vidimo tudi radi tega po zimi tako malo živali.

Dr. Erjavec: Ej, tako silno prijetno in popolnoma brez nevarnosti, kakor ti opisuješ, zimsko spanje vendar le ni. Marsikateremu ubogemu dremaču, zlasti med netopirji, se prigodi, da se več ne zbudi, če si ni izbral dovolj skrbno svojega skrivališča, lahko zmrzne ali se posuši. Med zimskim spanjem se življenski pojavi tako silno zmanjšajo, da si niti predstavljati ne moremo, kako vzdrže cele mesece. Le pomisli: čreva se skrčijo in nimajo česa prebavljati, zavest izgine, utripanje srca in dihanje sta mnogo počasnejša. Speči svizec dihne n. pr. v šestih mesecih komaj tolikokrat, kakor sicer v treh dneh. Telesna toplota, ki se sme pri človeku spremeniti le za par stopinj, se zniža na dvajset, pri nekaterih celo samo na sedem stopinj, tako da so te živali popolnoma mrzle in otrple. Prav tako je pa tudi pogrešno, če misliš, da vidimo radi zimskega spanja po zimi tako malo sesalcev. Razen netopirjev, ki jih spi običajno po več skupaj prav

³³ *Myodes lemmus.*

³⁴ *Arctomys marmota.*

trdno spanje v votlih drevesih, skalnih votlinah in sličnih skri-
valiških, spé nepretrgoma vso zimo le še jež,³⁵ jazbec, dehor³⁶ in
podlessek. Od ostalih sesalcev prištejemo lahko še hrčka³⁷ in nekaj
vrst polhov.

Stanko: Drugih sesalcev nam potem razen srne, zajca in
lisice ne ostane dosti več.

Dr. Erjavec: Oho, Stanko! Pred kratkim sem se bavil z
vprašanjem, koliko sesalcev živi zanesljivo v naših pokrajinah;
brez domačih živali sem jih naštel okrog štirideset vrst, seveda
je od teh najmanj pet vrst netopirjev. Potemtakem komaj dobra
četrtnina vseh naših sesalcev prespi zimo.

Branko: Kje tiče potem vsi drugi, sam Bog ve!

Dr. Erjavec: Boga ti res ni treba klicati na pomoč, Branko,
mar bi se sam potrudil! Ti pozabljaš, da vidimo tudi po leti pre-
sneto malo teh živali. Kdor nima peroti, da bi z njimi zbežal,
kakor ptica v urnem poletu pred celo trumo sovražnikov, se mora
znati varovati na drug način. Zato žive skoro vsi naši mali, ne-
oboroženi glodalci, naše rovke, krti in zveri večinoma podzemno
in razen tega še močno življenje. Kdor ne pozna njihovih skri-
vališč in življenskih navad, jih bo lahko dolgo iskal, preden jih
bo našel.

Branko: No, veverice in poljske miši pa le lahko vidimo,
kadar hočemo!

Dr. Erjavec: Še danes jih boš morda videl. Uverjen sem, da
najdemo veverice pri njihovem opraviilu, če le stopimo par
korakov v gozd; luščile bodo storže in obgrizovale mlade vršičke.
Če bi pa pogledali pod pód kakega bližnjega skednja, bi zalotili
gótovo tudi mnogo gozdnih³⁸ in poljskih³⁹ miši, krtic⁴⁰ in drugih,
živečih v žitnem izobilju in nad vse zadovoljnih. Sicer pa vidite
tu ob gozdnem robu njihove sledove. Glejte, kako so obglodale
skorjo onemu-le mlademu borovčku na nasipu, in tu na snegu
ti drobni sledovi, ki vodijo tja k luknji v nasipu.

Stanko: O, zdaj že vidim, da mora znati gledati, kdor hoče
pozimi kaj na prostem najti!

³⁵ *Erinaceus europacus.*

³⁶ *Putorius putorius.*

³⁷ *Cricetus frumentarius.*

³⁸ *Mus silvaticus.*

³⁹ *Mus agrarius.*

⁴⁰ *Microtus arvalis.*

Dr. Göstl:

Vražarstvo in mazaštvo.

Vražarstvo in mazaštvo v medicini je zelo razširjeno, nele med neukim ljudstvom, temveč tudi v takozvanih boljših krogih, ki se sicer radi bahajo s svojo inteligenco. Oboje ima tudi skupni vir v nevednosti in lahkovernosti, oboje ima pogosto škodljive posledice. Vsled tega je potreba, da se borimo proti njima. Pouk naroda in poljudna proučavanja v medicini bodo v tem oziru mnogo koristila ter se bo po njih vedno bolj krčilo gospodstvo vraž in mazaštva. Za ta boj je pa potreba, da spoznamo sovražnika. To pa je dostikrat zdravnikom težko, kajti pred njim se skrbno prikrivajo in trdovratno taje. Bilo bi torej važno, da nas kolegi obveščajo katere vraže in katero mazaštvo so v svojem kraju zasledili. To bi imelo poleg praktičnega pomena tudi narodopisno važnost in veljavo.

Meni samemu je sicer mogoče podati nekaj doneskov in menim, da ne bodo brez vsake cene. Iz za svojih otročjih let se spominjam na nekatere take slučaje. Imeli smo staro deklo, ki je pazno skrbela za nas otroke. Ako je kdo potožil, da ga boli glava, bila je uverjena, da ga je kdo „vročil“. Postavila mu je na glavo kozarec vode ter v njem vtopila košček žarečega oglja. Morda je to sugestivno pomagalo, kajti vršilo se je zelo pogosto. Pri Italijanih je vraža o zlem pogledu (mal occhio) zelo razširjena in najbrž je od tam zašla med nas. Vem tudi, da sem se v noge znojil, a Bog ne daj, da bi zato rabil kak pripomoček. Če se prežene znoj, človek nevarno oboli, to je veljalo kot neovržljivo pravilo.

Če se je kdo vrezal ali ranil, da je krvavel, tedaj je skrbno iskala po mostovžih in podstrešjih kake pajčevine, ki je veljala za najboljšo obvezo! Koliko nečednosti se na ta način spravi v rano! No, takrat se še ni vedelo o antiseptiki in aseptiki, saj so se nekaj let popreje (ob vojni leta 1866.) še v mestu zbirale gospe, da so iz starih zamazanih platnenih cunj napolnile cele zaboje šarpije za ranjence.

Neverjetno je, kak strah ima naš kmet pred svežim zrakom v stanovanju, ko preživi največ časa na prostem, na svežem zraku in vetru. Svoja itak mala okna si pa na jesen zapre in zamaši z mahom, tako da se ne zračijo celo zimo. Zaduhel zrak ti vdari pri vstopu v

obraz, da skoraj omahneš. Tako je vsaj bilo pred več leti, gotovo je še danes v mnogih krajih isto.

Enaka bojazen je vladala tudi proti vodi. Kneippovo zdravlilstvo, ki se je razširilo tudi med našim narodom, je to bojazen marsikje premagalo. A še pogosto se čuje bojazen, da se kaka bolezen zamoči. Ko sem bil medicinec prvoletnik, je obolela moja mati o božiču na šenu v obrazu, ki se je razširil po vsem temenu ter bil združen z zelo visoko temperaturo. Zdravnik je ordiniral led na glavo. A sedaj so bile razne znanke in služinčad vsi iz sebe. Šen se bo zamočil, gospa mora umreti, je vzdihovala in javkala ena za drugo. „Zdravnik jo bo umoril, ne pa ozdravil“ so tožile in ena je prišla nadme, ali sem tudi namenjen postati tak krvnik. No, posrečilo se mi je potolažiti te razburjene duhove in pripomoči zdravnikovemu naročilu do veljave s tem, da sem jim priznal, da ne smemo zamočiti, pač pa je potrebno, da zabranimo vnetje možganov (to je bilo njim sicer nerazumno a vseeno prepričevalno), in zato moramo hladiti. Oboje pa dosežemo s tem, da denemo ruto na glavo, na ruto pa ložimo mehur z ledom. Tako bo brez moče hlad. — Vse so bile potolažene in vse je bilo v redu.

Med narodom je zelo razširjeno mnenje, da bolezen „udarja“ iz enega organa v drugega. Na najbolj nemogoč način to udarjanje razjasnjuje vsakojake pojave. Čim temnejše in neumnejše tem prepričevalnejše. Ni še dolgo, ko mi je nekdo tožil, da mu je iz želodca „vdarilo“ v noge, odtod pa v glavo. Te temne besede so mu popolnoma zadostovale. Tako se tudi tolmači, da kaka bolezen „pregnana“ udari kam drugam ter se noče uporabljati proti njim radi tega nikakih sredstev. Tako n. pr. je imel neki otrok hud izpuščaj, ki je ubogemu malčku prizadeval muke in težave, a mati absolutno ni hotela ničesar čuti o zdravnilih sredstvih, češ, sicer bolezen „udari“ na znotraj in otrok ji bo potem umrl.

Koliko ljudskih medicin ima svoj izvor v vražarstvu. Najrazličnejše masti: zajčja, pasja, medvedova itd. so se zahtevale kot specifika od lekarnarja. Mlademu medicincu mi je zdaj že umrli ljubljanski lekarnar pravil, da mora imeti različno barvane svinjske masti, katere pod raznimi imeni prodaja. „Ljudje zahtevajo“, se je opravičeval, „in če jaz tega ne storim, daje jim kdo drugi, kdo ve kako škodljivo mažo pod tem imenom. Kmet hoče imeti svojo „flašo“ medicine ali „žavbo“ in, če je ne dobi od zdravnika, si jo išče pri mazaču.“

Zdi se mi tudi ta snov važna iz že navedenih vzrokov in zato umestno, da se ž njo spoznamo.

RAZGLEDI

Organizacija.

Dolžnost vseh prijateljev našega pokreta je, da poskrbijo za ustanovitev društev v krajih, kjer še ne obstoje. Zberite nekoliko fantov in deklet, ki se zanimajo za društveno življenje in se hočejo izobraževati, delati na kulturnem in gospodarskem polju za povzdigo našega podeželja, in dajte jim navodila ter pobude za ustanovitev društva kmetjskih fantov in deklet. Naj ne bo kraja v Sloveniji, ki bi ne imel našega društva. To je dolžnost nas vseh!

Kmetska mladina! Tvoja dolžnost je, da širiš med naš priprost narod knjige, ki ga skušajo rešiti nevednosti in mu pripomoči do blagostanja. Zato ne pozabi priporočati „Kmetijskega koledarja“ za leto 1926. in knjig „Kmetijske Matice“! — Naši nasprotniki bi radi videli, da bi bil naš kmetjski narod neizobražen, ker bi ga potem lahko še naprej izrabljali in izmозgavali. Zato podpirajmo vse, kar služi v izobrazbo našega podeželja!

Koliko naročnikov si pridobil za „Grudo“? Ali ne veš, da samo tako širimo zanimanje za naš pokret, ki je edini v stanu, rešiti naše kmetjsko ljudstvo propada? Ali si poskrbel, da so vsi člani Tvojega društva naročeni na „Grudo“? Ali ne veš, da je to Tvoja dolžnost? Z delom pokaži, da si zaveden borec naše ideje!

Kamnik. Tu se je ustanovilo Društvo kmetjskih fantov in deklet „Sloga“. Ustanovitev je posledica nujne potrebe, ki jo občutijo sinovi in hčerke naših obrtnikov, kmetov in delavcev, ki ne najdejo uvaževanja pri „bogati mizi gosposki“, dasi so tudi oni željni vsestranske izobrazbe, napredka in včasih tudi zdrave zabave. Število članov je že se-

daj prav lepo in stalno raste. Volja do dela je dobra, zato so uspehi zagotovljeni. — Opomba uredništva: Novoustanovljeno društvo v Kamniku ima tudi važno nalogo, prevzeti skrb in nekako vodstvo za vsa društva kmetjskih fantov in deklet v kamniškem okraju. Prepričani smo, da bo društvo to svojo nalogo dobro vršilo, v korist sebi kakor tudi vsem društvom v okraju.

Brezovica. V nedežo, dne 23. oktobra priredilo je naše društvo dvoje predavanj iz živinozdravstva in sicer dopoldne v Notranjih goricah, popoldne pa na Brezovici. Udeležba je bila prav lepa in udeležniki zadovoljni. Predaval je gospod živinozdravnik Černe, kateremu se tem potom lepo zahvaljujemo.

Društvom kmetjskih fantov in deklet na znanje! Društveni znaki — štiri-peresna deteljica — so nam pošli. Naročena je nova pošiljka, ki bo v kratkem prispela v Ljubljano. Društva, ki so znake naročila, a jih še niso prejela, jih dobijo takoj, ko dospe pošiljka. Naročila sprejema Zveza društev kmetjskih fantov in deklet v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7.

Prosveta.

Knjige „Kmetijske Matice“ so ravnokar dotiskane. Kdor si jih je naročil in plačal letno naročnino 30 Din, bo v kratkem prejel sledeče knjige:

1. **Veliki koledar za leto 1926.**, ki vsebuje razen koledarja prispevke, ki so jih dali sledeči pisatelji: inž. Ciril Jeglič, Ivan Albrecht, Tone Gaspari, inž. Mikuž, inž. Simonič, Fr. Gombač, Anton Pevc, dr. Spiller-Muys, Alfonz Završnik, dr. Janko Rajar, drž. svetnik dr. Škarja, primarij dr. Derganc in dr. Joža Arko. Koledar je trdo vezan.

4. **„Zbirka kmetijskih naukov“**. I. knjiga. Spisal kmetijski svetnik V. Rohrman. Obseg 10 pol.

3. **„Črni pajek“**. Velezanimiva povest iz življenja švicarskih kmetov. Nemško napisal Bitzius, poslovenil dr. Joža Glonar. Knjiga obsega 7 pol.

Knjige so tiskane na zelo lepem papirju in tvorijo lep dar, ki dela „Kmetijski Matici“ zasluženost čast. — Prepričani smo, da bo prihodnje leto marsikdo, ki ni imel letos zaupanja v svoje lastno podjetje, postal odločen zagovornik te v resnici naše „Kmetijske Matice“ in ji pridobil prav mnogo naročnikov. Naše kmetstvo ljudstvo pa bo vsem, ki so mu do te potrebne institucije pripomogli, od srca hvaležno.

Kmetijski koledar za l. 1926., ki ga že drugo leto izdaja Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, je že izšel. V pripravi žepni obliki in trdo vezan nudi našemu kmetu koledar, kakršnega rabi v današnjem življenju. Cena samo 10 dinarjev. Koledar toplo priporočamo.

Josip Jurčič: Zbrani spisi. 4. zvezek. Uredil dr. Ivan Prijatelj. Cena broširani knjigi Din 72, vezani v celoplatno Din 86, v pol franc. vezavi Din 93. Po pošti 4 Din več. — Pisatelj Josip Jurčič je našemu ljudstvu tako znan in tako zelo priljubljen, da se nam zdi vsako hvaljenje nepotrebno. Knjiga bo vsaki knjižnici dobrodošla, zato jo najtoplejše priporočamo.

Anton Stražar: Praprečanove zgodbe. 2. zvezek s povestjo: „Mačeha s Kompolskega gradu“. Izdala založba „Vigred“ v Ljubljani, pri kateri se knjiga tudi naroča. Pisatelj si je izbral za svojo povest zgodbo o hudobni grajščinski mačehi iz 15. stoletja, ki je stregla po življenju svoji lepi in dobri pastorki, da bi si tako prisvojila grad. Ko se ji to ponesreči, ker reši zastrupljeno pastorko mladenič, ki jo odvede in se pozneje z njo poroči, skuša vzeti življenje tudi svojemu možu-grajščaku, a to prepreči zvesti grajščakov hlapec. Mačeho zadene zaslužena kazen. Zapuščena tava okoli, dokler se — že napol mrtva — ne privleče nazaj do kompolskega gradu, kjer umre, ko ji grajščak odpusti vse njene grehe. — Knjiga bo nudila starim in mladim zabavno čtivo, zato jo vsem priporočamo.

Prošnja. Vse cenjene založbe knjig, ki nam pošiljajo svoje knjige v oceno, prosimo, da pošiljajo iste v Škofjo ulico 8, pritličje levo. V nasprotnem slučaju je dana možnost, da uredništvo knjig ne prejme in jih zato v listu ne omeni.

Po svetu.

Obdavčenje mrtvih. Mestno zastopstvo občine Villafranca v Italiji je izčrpalo že vse mogoče načine obdavčenja živih; zato je sklenilo, da bo obdavčilo tudi mrtve. Od vsakega „velikega mr-

liča“ se bo pobiralo davek v iznosu sedem lir, od „malega“ pa tri in pol lire. Oni, ki umrejo v sosednjih občinah, a so želeli biti pokopani na pokopališču v Villafranca, plačajo 100 lir; če so si pred

smrtjo kupili prostor na tamkajšnjem pokopališču, plačajo samo 50 lir. — Eno dobro stran ima ta davek, da se obdavčeni ne more pritožiti.

Ne poljubujte psov! Žal, da se prijatelji psov radi izpozabljajo in poljubujejo svoje četveronožne ljubčke. Tudi si puste od svojih psov lizati roke in obraz. Ti ljudje pač ne slutijo, kaki nevarnosti se prostovoljno izpostavljajo. Na ta način namreč človek lahko dobi pasjo trakuljo. Jajčeca tega nevarnega parasita, nahajajoča se v pasji slini, pridejo človeku v usta in želodec, od tam pa v najrazličnejše dele telesa, kjer povzročajo mehurje, ki se sčasoma večajo; tako nastanejo na primer v jetrih in možganih tvorji (turi), ki so življenju zelo nevarni. Bodite torej previdni v občevanju s psi! Ako vam je pes obližnil roko, umijte si jo takoj!

Knjiga, ki tehta 500 funtov. Amerika mora imeti vedno kakšno posebnost. Taka posebnost je tudi knjiga, ki tehta 500 funtov in katero je zgotovil neki njujorški inženir. Knjiga je 3 metre visoka in 1 meter debela, a liste, po 2 cm debele, obračajo jo z električno napravo. Cela knjiga vsebuje 2000 besed, kar je zelo malo, če pomislimo, da ima vsak majhen roman vsaj 300.000 besed. Knjiga skuša čitateljem predočiti, kakšen delež so imele južne države na zgraditvi republike. Knjiga potuje od mesta do mesta in se razkazuje po cerkvah.

Ženski kadilci. Danes je moda, da ženske kadijo cigarete. Je to domišljija, s katero se hoče dokazati, da ženske tudi v tem dosegle moža. Sicer pa je to samo moda, če kadijo ženske cigarete. Bil je čas, ko so pridno kadile tudi iz pipe. V Angliji so se navadile od svojih mož in so kadile iz dolgih pip. Zato se tam v 17. stoletju ni nihče vznemirjal, če je videl žensko iz „boljših krogov“, ki je kadiła pipo. Dokaz za to nam nu-

dijo stari lesorezi, ki nam prikazujejo žene, ki z veseljem puhajo oblake dima. A ne samo na Angleškem, temveč tudi v drugih državah so ženske že nekdanje navdušeno kadile. Tako n. pr. so hčerke francoskega kralja Ludvika XIV. po obedu vedno šle v svoje prostore, kjer so si zapalile svoje pipe. Znamenita slikarica Le Brun se je sama naslikala s pipo v roki in ostalimi kadilnimi potrebščinami na mizi pred seboj. Tudi na vzhodu so ženske že davno kadile. Tako so žene v turških haremih po cel dan kadile iz nargilij, ki so bile tako prirejene, da niso mogle preveč škodovati zdravju. — V novejšem času so ženski kadilci opustili pipe ter se lotili skoro izključno cigaret, ki so bolj „elegantne“. Imajo celo cigarete s papirjem, ki je v barvi enak obleki. — Vendar vidimo, da se s kajenjem pečajo po večini le žene iz „boljših krogov“, ki nimajo drugega, bolj pametnega dela. Med priprostim ženskim ljudstvom te razvede navadno ne dobimo niti pri nas niti pri drugih narodih. Tako je tudi prav!

Nov način odstranjevanja plevela.

V Franciji so napravili poskus, kemično uničiti plevel, ki skuša zamoriti žito. Poskus izvršen na žitnem polju, velikem približno 1 hektar, se je posrečil. Uporabljalo se je pri tem 1200 litrov 10% raztopine žveplene kisline, ki se je po polju enakomerno razškropila. Ta hektar je dal 25 meterskih stotov lepega, čistega in zdravega žita. Enako velik del žitnega polja, na katerem se ni uporabljalo žveplene kisline, ni dal niti 5 meterskih stotov žita. Kakor so zračunali, je vredna pšenica na kemično čiščenem polju 2600 frankov več kakor na nečiščenem, material in delo pri čiščenju pa je stalo le 120 frankov. Če je to res, potem pomeni ta nova metoda veliko vrednost za našega kmetovalca.

O svetem Kurentu.

Narodna. — Zapisal Fr. Kramar.

Sveti Kurent je pasel pri nekem grofu živino. Nekoč ga je srečal reven mož in ga poprosil milodara. „Kaj ti bom pa dal.“ pravi sveti Kurent, „ko nimam več kakor tri vinarje?“ — „Kar imaš, to daj!“ pravi mož svetemu Kurentu. Ta mu zdaj dá dva vinarja in gre naprej. Spet ga sreča reven mož, ki ga poprosi milodara. „Kaj ti bom dal?“ pravi sveti Kurent. „Tri vinarje sem imel, pa dva sem dal „vbogajme“, samo enega imam še; če ti še tega dam, potem sam nič nimam!“ — „Kar imaš, to daj!“ pravi spet mož. Sveti Kurent mu dá še tisti vinar in gre naprej. Sreča ga spet reven mož, ki ga tudi poprosi milodara. „Kaj ti bom dal?“ pravi sveti Kurent. „Tri vinarje sem imel, pa sem še tiste dal „vbogajme“. Če ti dam še to-le suknjo, potem pa sam nič nimam!“ — „Kar imaš, to daj!“ pravi mož. Ta mu dá še tisto suknjo in hoče iti naprej. Reven mož je bil pa sam Jezus, ki ga zdaj ustavi in mu pravi: „Kaj hočeš imeti za plačilo svojega dobrega dela?“ — Sveti Kurent pravi: „Ene take gosli, da bo moral vsak plesati, če bom z njimi zagodel; eno tako kladivo, ki bo vse zanetalo; eno tako puško, da bom vse zadel, en tak sodček, da kdor bo iz njega pil, bo moral „široko stati!“* — Jezus mu zdaj da vse to, za kar ga je prosil, in gre naprej. — Sveti Kurent je drugi dan spet gnal grofovo živino past. Tam je vzel gosli in zagodel, a živina je tako plesala, da je vso pašo stacala. Grofu se je pa čudno zdelo, kaj da je njegova živina postala tako mršava, zmučena in lačna. Zato je šel nekoč pogledat za svetim Kurentom, kako kaj pase. Da bi lažje opazoval, se je skrtil v neki grm. Sveti Kurent spet vzame gosli in zagode, živina začne plesati, z njo pa tudi grof v grmu. Ko se ta prisiljeni ples konča, spodi grof Kurenta. Ta zapusti njegovo živino in gre po svetu. Pride do trnovega grma, na katerem je sedel ptič. Mimo pride neki baron. Ko vidi, da ima sveti Kurent puško, mu pravi zaničljivo: „Kaj? Ti znaš streljati? Če ti tistegale ptiča ustreliš tamle na grmu, pa grem jaz nag ponj!“ Sveti Kurent pomeri: pu! — in ptič se mrtev zvrne na tla. Baron caplja nag po ptiča. Zdaj vzame sveti Kurent gosli in zagode, baron začne tam nag plesati in pleše, dokler ni ves krvav. Zato so dali svetega Kurenta obesiti. Ko so ga pripeljali tja pod vislice, je dejal: „Dajte mi še enkrat gosli, da si preden bom obešen, še eno zagodem!“ Ko mu jih dajo, zagode, in vse začne plesati, Kurent pa lepo zbeži. Pride pred pekel, in ko ga tam zagledajo, se ga zelo prestrašijo, ker so se bali, da bo še njim tako zagodel, da bodo morali vsi plesati. Zato so s tako močjo peklenska vrata tiščali, da so vsem kremplji skozi pogledali. Kurent pa vzame tisto kladivo, in vsem hudobcem kremplje zaneta. Zdaj gre še pred nebeška vrata. Sveti Peter mu pravi: „Ti že ne moreš v nebesa, ker si dosti hudega na svetu naredil!“ Sveti Kurent pa pravi svetemu Petru, ki je rad pil: „Ali bi kaj pil?“ — in mu da s tistega sodčka piti. Ko je pa sveti Peter začel „široko stati“, mu je Kurent med nogama v nebesa ušel in se na tisto suknjo in na tiste vinarje, ki jih je dal vbogajme, usedel. Sveti Peter ga je podil nazaj, ta pa ni hotel iti. Sveti Peter se zato potoži Bogu Očetu: „Bog in Mojster! Pojdi ga Ti, jaz ga ne morem!“ — „Ja, kje pa sedi?“ — „I, pravi, da na svojem!“ — „No, če pa na svojem sedi, potem ga pusti!“ — In pustil ga je.

* T. j. biti pijan.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, otroških majc, brisalk, kloba, belega in rujavega plaina, šifona, kravati, žilic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in drvce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepline nože. Vse na veliko in malo.

Priporočamo vsem rodbinam

Kolinsko cikorijo

Izvrsten pridatek za kavo

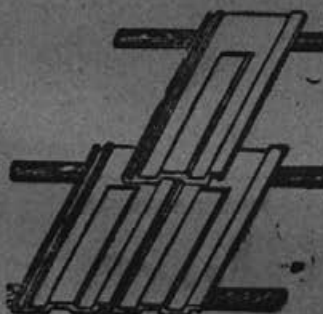
Združene opekarne d. d.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 12

preje

Vidic-Knez tovarne na Viču in Brdu.

nudijo v poljubni množini — takoj dobavno — najboljše preizkušene modele strešnikov z eno ali dvema zareza kakor tudi bobrovcev (biber) in zidne opeke. — Na željo se pošlje takoj popis in ponudba!

HOTELL „LOYD“, LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA

Prenosilnica s zračnimi sobami. o Izvrstna kuhinja z mrazniki in gorilnimi jedili. o Poleti krasen senčnat vrt o Točna postrežba. o o o o o o o Sprejemajo se tudi učenke v kuhinjo.

MARIJA TAUSES, lastnica hotela Lloyd

Tiskarski in litografski umet. zavod J. BLASNIKA NASL.

Ljubljana, Breg št. 12.

Izvršitev vsakovrstnih tiskovin od enostavne do najfinejše opreme.

Knjigotisk.

Kamenotisk.

Offsettisk.

Priporočamo domače poštено podjetje pri

v Ljubljani, Lingarjeva ulica.

„Češniku“ Zaloga blaga za ženske in moške obleke. Za montelne velur, sukno, pliš, astraban, žamet. Ogrinjalko, kocke, svilnate, volnene, ženilaste, žametaste rute in šerpe. Cene najnižje. Poštuna postrežba.

Kmetski hranilni in posojilni dom

Ljubljana

reg. zadruga s neom, zav.

Tavčarjeva (Sodna) ul. št. 1, pritličje.

Vloge na knjižice in tekoči račun po najugodnejšem obrestovanju. Posojila na vknjižbo, proti poroštvu in zastavi premičnin in vrednostnih papirjev. Krediti v tek. računu. Čekovni promet. Nakazila. Inkaso. Eskontmenic.

Poslovne ure zavoda:

Vsak

delavnik od 8. do pol 1. dopoldne in od 3. do pol 5. popoldne.

Račun poš. hran. št. 14257. Brzjavke: „Kmetskidom“.

EKONOM

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani

Kolodvorska ulica št. 7

Ima po najnižjih cenah v zalogi dežel. pridelke, krmila, spec. blago kakor: sladkor v sipl in v kockah, petrolej, kavo, olje, riž ter razne vrste prvovrstnega mila za pranje in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Velika zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke in najboljšega splitskega portland cementa

oooo „SALONA“ (TOUR). ooooo